

ČTVRTLETNÍK SEVEROČESKÉHO MUZEA V LIBERCI

Informační a programové periodikum. K dostání zdarma v síti informačních center a muzeí Libereckého kraje a Euroregionu Nisa. V nákladu 2000 ks vydává Severočeské muzeum v Liberci, příspěvková organizace, Masarykova ul. 11, 460 01 Liberec, <http://www.muzeumlb.cz>, muzeumlb@muzeumlb.cz, tel.: 485 246 111

První etapa modernizace za námi!

Jiří Křížek, ředitel SM

DIREKTORIAL

S koncem roku 2014 skončila dlouho ohlašovaná a očekávaná první etapa modernizace hlavní budovy Severočeského muzea v Liberci. V rámci této investiční akce bylo v muzeu vybudováno nové sociální zařízení pro návštěvníky, kamerový systém, výtah, bezbariérové rampy a nová expozice historických hudebních automatů. Všem, kteří obětavě pomohli s přípravou a realizací tohoto projektu, patří veliké poděkování.

Za sebe mám ale po pěti měsících stavebních prací rozpaky jásat třeba nad novými záchody. Původní záměr z roku 2011 byl splněn, ale muzeum touto realizací pouze dohání obrovský dluh, který vůči kulturní veřejnosti dále přetrvává. Pro připomenutí krátce zrekapituluji právě ukončený projekt, který byl v historii muzea teprve první zkušeností s čerpáním investičních dotací z fondů Evropské unie.

V červnu 2011 předložil Liberecký kraj žádost do Integrovaného programu rozvoje města Liberec. Původní název žádosti je z dnešního pohledu trochu zavádějící: „Modernizace expozic Severočeského muzea v Liberci“. Studie na modernizaci výstavních expozic do poloviny roku 2011 nevznikla, takže jsem se současně s nástupem do funkce ředitele v červenci 2011 rozhodl řešit prioritně potřebné technické vybavení budovy,

kteří buď neexistovalo (kamery, výtah, rampy) nebo bylo v havarijním stavu (záchody pro návštěvníky). Jediná expozice, kterou jsem zahrnul do úvodní etapy modernizace, se týkala historických automatofonů, protože předchází expozice v suterénu muzea byla zcela nevhodná a nedůstojná pro muzeum, které pořádalo k tématu historických hudebních nástrojů mezinárodní festival. Po dohodě s archeology proto byla zrušena expozice archeologie z 80. let minulého století s tím, že nová archeologická expozice bude začleněna do budoucí historické expozice.

Do února 2012 vytvořil Ing. arch. Jiří Jandourek pro muzeum ověřovací studii, která skvělým způsobem vyřešila komunikační vazby, především situování nového výtahu v rámci dispozice muzea bez toho, aby byl narušen vzhled historické budovy. Nad rámec zadání arch. Jandourek zpracoval a následně zveřejnil úpravy parteru kolem budovy muzea a především nový bezbariérový vstup, který byl součástí nového komunikačního schématu a bezbariérového pohybu po budově. Tyto úpravy byly z důvodu nesouhlasu zástupců státní památkové péče v roce 2014 definitivně zamítnuty. Nové komunikační schéma včetně rozšíření bezbariérových zón v muzeu proto bude zahrnuto do další etapy stavebních prací, kterou muzeum připravuje s Libereckým krajem od začátku roku 2015.

Pokračování na straně 3

Jízda novým výtahem umožňuje mimo jiné netradiční pohled na zadní fasádu historické budovy muzea

Budiž světlo! Návrat lamp do velkého sálu

Jiří Křížek, ředitel SM

Živě si vybavuji neličený úžas všech přítomných historiků umění v sakristii jednoho venkovského kostela. Překvapení plynulo nikoli z krásných gotických kleneb nebo barokního mobiliáře, ale ze sto let staré a stále funkční elektroinstalace, běžící v omotaných drátech a porcelánových izolátorech po středověkých omítkách a zdivu. Historie na sebe bere různé podoby a někdy stačí „pouze“ čas (a nepřítomnost revizního elektrotechnika), aby se z běžné věci stal unikát.

Budova Severočeského muzea ukrývá mnoho pokladů, někdy i na místech, kde byste je nečekali. V podkroví nad velkým výstavním sálem

mnoho desítek let odpočívala torza lamp z původního vybavení muzea. Začátkem dubna 1898 navrhla tuto osvětlovací techniku včetně elektrických rozvodů vídeňská filiálka slavné norimberské firmy Schuckert Werke a v prosinci téhož roku se velký sál muzea rozzářil do plné krásy. Osvětlení veřejných budov elektrickým světlem bylo v 90. letech 19. století ještě skutečně „žhavou“ novinkou, protože elektrifikace velkých měst se teprve rodila. Světelný výkon tehdejších vláknových žárovek a obloukových lamp by nás dnes, v éře „světelného smogu“, asi příliš neuhranul, ale lidi na sklonku předminulého století tato novinka přímo fascinovala. Náskok Liberce oproti jiným městům v tomto období souvisel především s průmyslovým charakterem města a svou roli sehrálo i budování elektrické pouliční dráhy, která se rychle stala symbolem města.

Technické vybavení veřejných budov, muzea nevyjímaje, prochází během let opakovanými modernizacemi třeba kvůli zastarání technologií, zdražení energií a v neposlední řadě i kvůli proměnám vkusu a módy. Málokde se tak dnes podaří najít historickou budovu, ve které by se kompletně dochovalo původní funkční osvětlení. Od poslední generální opravy muzea dominovaly velkému výstavnímu sálu lustry z 80. let 20. století z Kamenického Šenova. Osvětlení se zapínalo kvůli enormní spotřebě pouze několikrát do roka k výjimečným slavnostním událostem. Při nálezu původních muzejních lamp jsme se proto

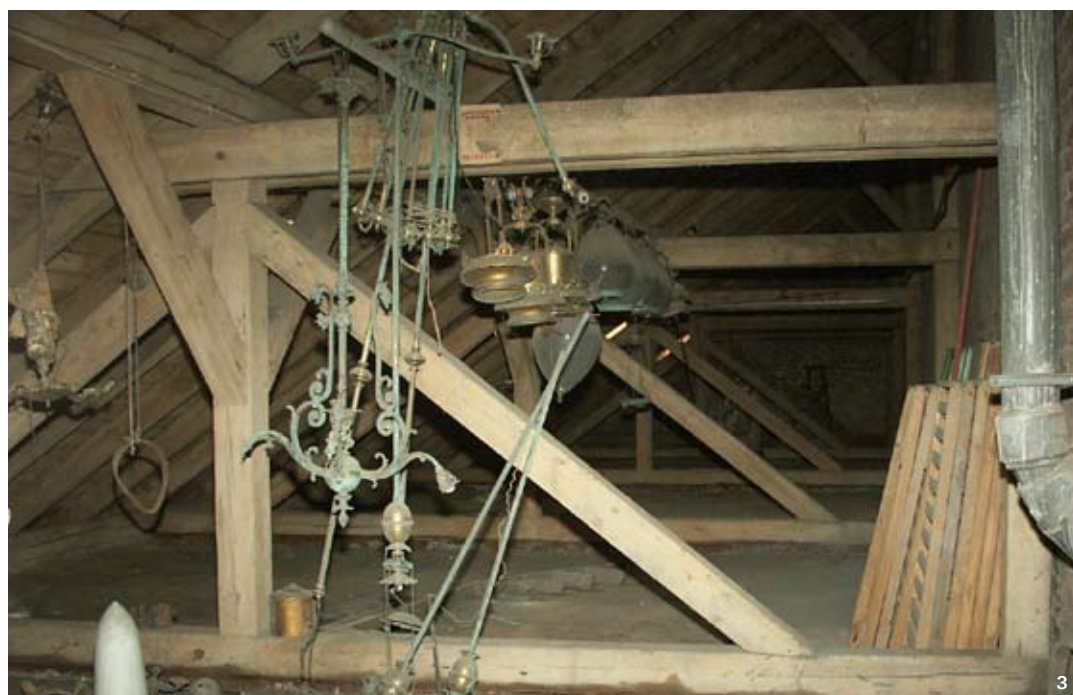
rozhodli pro výměnu, která by spojila obnovu původního uměleckohistorického detailu se soudobými světelnými parametry, aby lampy nebyly jen nefunkční ozdobou sálu. Torzální dochování historických lamp paradoxně umožnilo nové vyzbrojení pomocí halogenidové výbojky o výkonu 150 W s předřadníkem. Tuto technologii si subdodavatelská firma již dříve vyzkoušela při instalaci do kuriózního prostředí – v muslimských modlitebnách na Blízkém východě. Nejcennej-

ší část původních světél tvoří skleněná stínidla s kovovým opletem, která zůstala překvapivě zachována bez vážného poškození, takže se nemusely vyrábět repliky. Při restaurování byly kovové korpusy lamp nejprve kompletně rozebrány a očištěny. Prach, špína a druhotné úpravy nechaly své stopy, takže nebyla jasná původní barevnost kovových částí. Kartáči a jemným otryskáním byly odstraněny druhotné nátěry a koroze a chybějící části vnějšího pláště byly doplněny podle originální předlohy. Součástí obnovy byl i kladkový závěs, který se zprovoznil podle historické fotodokumentace. K přesnému umístění závěsů na původní místa na záklopovém stropě velkého sálu napomohly původní dochované plány firmy Schuckert.

Náklady na restaurování svítidel si vyžádaly částku 236 000 Kč, přičemž 150 000 Kč muzeum získalo prodejem demontovaných lustrů z 80. let. Restaurátorské práce provedla Zdeňka Němcová z Jablonce nad Nisou a subdodávku na instalaci a vyzbrojení zajistila jablonecká firma LUHA spol. s r.o. ■

Popisky k fotografiím:

1 Torza původních lamp před restaurátorským zásahem | **2** Zrestaurované lampy na závěsech u podlahy ve velkém výstavním sále čekají na poslední kontrolu před definitivním vyzdvižením do výšky 10 m | **3** Na svůj návrat čekaly staré lampy na půdě muzea dlouhá desetiletí

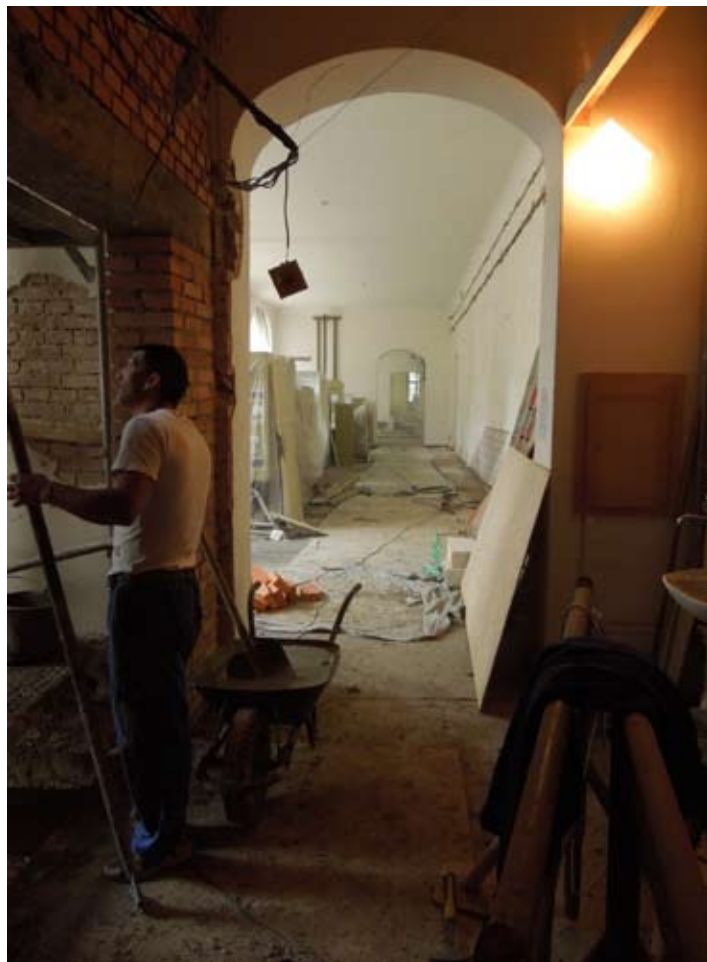
Pokračování ze strany 1

V roce 2012 vyhlásil Liberecký kraj výběrové řízení na zpracovatele projektové dokumentace první etapy, které vyhrála Architektonická kancelář Křivka s.r.o. z Prahy. Firma bez zkušeností s obnovou architektonických památek a tvorbou muzejních expozic nakonec odevzdala projekt, ve kterém jsme až během realizace zjišťovali jeho nedostatky. Nelze se však zbavovat vlastní zodpovědnosti, protože pokud bych si vynutil větší kontrolu projektové dokumentace, bylo by chyb určitě méně. Díky účasti a spolupráci projektanta na kontrolních dnech stavby se ale nakonec podařilo největší „mouchy“ vychytat při dodržení všech dotačních podmínek projektu. Stavba měla vypuknout začátkem roku 2014, ale kvůli vyřazení dvou firem pro nesplnění zadávacích podmínek musel Liberecký kraj výběrové řízení zrušit a vyhlásit znovu. Vzniklé zpoždění a uzavření muzea jsme alespoň využili k tomu, že byl z prostředků muzea kompletně modernizován malý výstavní sál nebo opraveno muzejní nádvoří, jak jsme čtenáře informovali v předchozích číslech našeho časopisu. Výběrové řízení na zhotovitele již na podruhé vyšlo a firma DKK Stav s.r.o. z Liberce konečně začala v červenci 2014 s bouracími pracemi. Tempo stavby bylo ale pomalejší než harmonogram, takže dokončení prací se oproti projektu zdrželo zhruba o tři týdny až do druhé poloviny prosince. Odděle-

ní stavební části od návštěvnického provozu naštěstí neohrozilo program výstav a doprovodných akcí v muzeu na konci roku. Co se však už podařilo méně, je pečlivost a kvalita všech řemeslnických prací, které by odpovídaly významu výjimečné historické budovy. Záruka 60 měsíců dává určitou garanci, že čas dostatečně prověří odevzdanou práci.

Od počátku bylo jasné, že modernizace muzea z projektu IPRM nemůže kvůli finančním limitům obsáhnout vše, co bychom si přáli zlepšit. „Salámová metoda“ obnovy, kdy podle financí opravujeme a inovujeme po menších částech za provozu, vyžaduje vysoké nasazení především pro zaměstnance muzea například při nestálém stěhování sbírek a úklidu.

Celkové finanční náklady projektu dosáhly částky 10 914 083 Kč s tím, že výše dotace Evropské unie z Regionálního operačního programu NUTS II Severovýchod činila 9 276 970 Kč. Zbývajících částku 1 637 113 Kč uhradil Liberecký kraj, který je zřizovatelem muzea. Z projektu bylo bohužel během přípravy vyjmuta restaurování sbírkových předmětů do expozice historických hudebních automatů jako neuznatelný náklad, byť v jiných muzeích byly tyto náklady uznány. Minimální potřebnou částku 650 000 Kč pohotově poskytl muzeu účelovou dotací Liberecký kraj. Na základě výběrového řízení realizoval v roce 2014 opravu více jak 40 exponátů liberecký restaurátor a výrobce hudebních

nástrojů Radek Janoušek. Hotová expozice bude veřejnosti zpřístupněna ve středu 11. února. Podtrženo a sečteno – první etapa modernizace hlavní budovy Severočeského mu-

zea pro mě byla ostrým tréninkem na další rozsáhlejší etapu, která doufám již kompletně vyřeší hlavní technické i vizuální nedostatky jedné z nejkrásnějších muzejních budov. ■

Padesát digitálních očí aneb konec muzejního matrixu?

Jiří Sloup, správce ICT SM

Na začátku článku s poněkud zvláštním názvem si dovoluji čtenářům muzejního čtvrtletníku prozradit malé tajemství, které jistě mnohé z nich překvapí: v našem muzeu, spravujícím sbírky nevyčísitelné hodnoty, nefungoval dosud žádný kamerový systém. Naštěstí už to tajemstvím není, a to nejen proto, že jsem to právě prozradil, ale hlavně proto, že v těchto dnech již kamerový systém v muzeu funguje.

Vlastně jedna osamocená kamera v muzeu již nějaký ten rok existovala. Byl to staříček analogový „veterán“, který hlídal střechu podivné stavbičky, umístěné vlevo od schodiště před hlavním vchodem do muzea. Tato prazvláštní stavbička, jejíž existence nedává při letmé obhlídce zdánlivě žádný smysl, je ve skutečnosti netradičně ztvárněná stříška výtahu z podzemního depozitáře muzea. Čas od času zvolna neslyšně vystoupá do výšky asi tří metrů, aby se pod ní na chvíli objevila již zcela běžná kabina nákladního výtahu určeného ke stěhování sbírkových předmětů. Bohužel však část zmiňované střechy tvoří (tedy vlastně tvořily) měděné prvky. Věřím, že bystrému čtenáři je již jasné, proč bylo nutno toto místo chránit kamerou jako první – a to již v době, kdy se na „dospělý“ kamerový systém muzeum snažilo léta marně sehnat prostředky. Zajímavostí je, že zmiňovanou kameru před nečasem chráni-

celého muzejního areálu nyní střeží na padesát kamer, jejichž živý obraz je k dispozici ostraze, průvodcům a pokladním a zároveň je zaznamenáván pro případnou pozdější kontrolu, pokud by například došlo k poškození nebo dokonce odcizení vystavených exponátů. Kamery jsou schopny pracovat jak ve dne, tak i v noci, fungují dokonce i v úplné tmě.

Celý systém je založen na moderní technologii IP, která již pomalu vytlačuje klasické „analogové“ systémy. IP kamery fungují podobně jako běžné webové kamery – obraz převádějí na digitální data přímo zpracovatelná počítačem. Na rozdíl od běžné domácí „webky“ mají ale daleko kvalitnější obraz, jsou spolehlivější a mají mnoho dalších užitečných funkcí. Kamery jsou připojeny do vyhrazené vnitřní počítačové sítě, obrazové záznamy se po omezenou dobu archivují ve speciálním zabezpečeném datovém centru na pevných discích a v odůvodněných případech k nim má přístup pouze velmi omezený okruh osob.

Kamery jsou umístěny jak ve vnitřních prostorách, tak také v exteriéru, kde střeží vchody, stěny budovy i příkop v muzejním parku. Je jimi osazena i návštěvníky velmi oblíbená věž muzea, kde by jejich instalace mohla (po odstranění dalších technických a provozních překážek) přispět k jejímu trvalému zpřístupnění – prozatím

Také tuto „kameru v lahvi“ nahradil nový kamerový systém; na snímku dole pohled jedné z kamer do velkého výstavního sálu z ptáčí perspektivy

ným, ne tak „indiskrétním“ způsobem. Avšak právě v muzeu může být instalace kamerového systému nejen přetřpenou nutností, ale naopak velkým přínosem nejen pro personál, ale také pro jeho návštěvníky.

Například v nově otevřené expozici automatofonů a později i v dalších výstavních prostorech umožní kamerový systém bližší kontakt návštěvníků s exponáty, protože díky němu v mnoha případech nebude nutné realizovat fyzické bariéry (např. skleněné vitríny, velký odstup od exponátů), které dříve vystavené předměty chránily, když nebyla k dispozici jiná účinná opatření bránící jejich poškození nebo dokonce odcizení.

Je tomu dobrých deset let, co jsem „bloumal“ po internetu a snažil sehle-

ani nádherné interiéry, ale – „agentky jak z Matrixu“! Mladík totiž byl po celou dobu návštěvy muzea fascinován tím, že kdykoliv se otočil, někde za ním zpoza dveří či závěsu vykukovalo bdělé oko nenápadné postarší dámy a po celou dobu návštěvy jej několik takových osob sledovalo. Jeho líčené návštěvy muzea se opravdu spíše nežli příjemnému kulturnímu zážitku podobalo zážitkům jedince stíženého paranoidními bludy. Bohužel – tohle nebyly bludy, tohle byla realita... Naše „agentky“ – odpovědné za to, aby zůstaly exponáty zachovány i pro další generace – však pouze dělaly svou práci, pro většinu návštěvníků bohužel poněkud nepříjemným způsobem. Nic jiného jim nezbývalo, jiné prostředky neměly. Pokud by nezasáhly na místě a „nechytily hříšníka za ruku“, už by se nic dokázat nepodařilo. Naštěstí dnes tedy už nemusí chodit v patách každému návštěvníkovi – pokud by se přece jen zjistilo, že k poškození nebo odcizení exponátu došlo, nebyl by problém pachatele identifikovat a usvědčit pomocí záznamů z kamer.

Je dobře, že se kamerový systém podařilo zrealizovat – mimo jiné právě proto, že díky němu již návštěvníci nebudou vystavováni podobným ponižujícím zážitkům jako ve zmiňované „recenzi“. Naopak se budou moci v nádherných prostorech mezi vzácnými exponáty v klidu volně pohybovat a nechat na sebe působit jejich jedinečné kouzlo. Vždyť obrazovou podobou exponátů vystavených kdekoli na světě si můžeme během několika okamžiků z pohodlí domova stáhnout v gigapixelovém rozlišení z veřejných zdrojů na internetu, veškeré informace i s historickým kontextem můžeme „vygooglit“, ale zážitek z osobního kontaktu s předmětem v důstojném muzejním prostoru zůstává jedinečný a nepřenositelný... ■

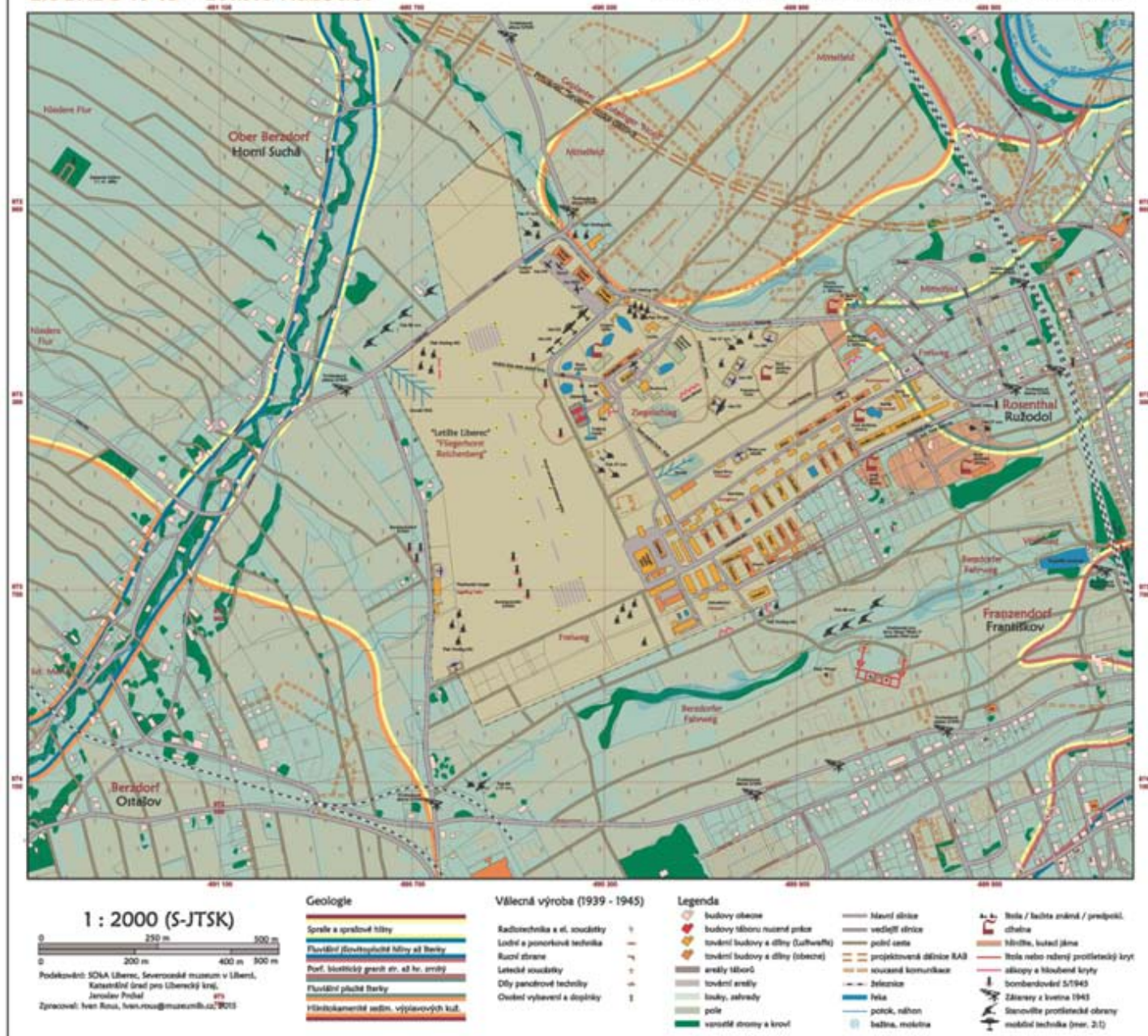
la – PET lahev. Někdo staví v lahvích lodě, my měli v lahvi kameru.

Ale nyní již k našemu novému kamerovému systému, jehož dlouho očekávané zřízení umožnil v minulém roce realizovaný projekt s názvem „Modernizace expozic Severočeského muzea v Liberci“. Rozsáhlý prostor

bývá věž pro veřejnost otevřena pouze v rámci mimořádných akcí.

Když se někde objeví nový kamerový systém, často vyvolá živou diskusi, jestli je takový zásah do soukromí (ať už návštěvníků či zaměstnanců) nezbytně nutný. Samozřejmě jsou místa, kde lze zajistit bezpečnost i ji-

dat, jaké zkušenosti z našeho muzea návštěvníci zveřejňují. A dodnes mám v živé paměti „recenzi“, kterou napsal jakýsi student, který Severočeské muzeum navštívil. Již nevím, jestli s rodiči, se školou nebo dokonce sám. Bohužel však ve středu jeho zájmu nebyly ani vystavené exponáty,

Historická mapa Liberce – květen 1945

Ivan Rous

Po mapě Hrádku nad Nisou a okolí připravujeme větší projekt historické (rekonstrukční) mapy Liberce.

Vzhledem k měřítku 1 : 2 000, které se stále jeví jako nejvhodnější pro tyto účely, je zájmovou oblastí obdélník o poměru stran 3 : 4 a ploše přibližně 9 metrů čtverečních. Tento základ je rozdělen na 12 samostatných listů. Zastavěné oblasti Liberce tak budou pokryty přibližně z 90 %. Dále budou doplněny listy okrajových oblastí tak, aby pokryly zajímavá či důležitá místa pro město. Mezi doplňkové listy budou patřit oblasti Horního Hanychova s Ještědem, Harcova, Vratislav nad Nisou a Údolí Černé Nisy s Rudolfovem.

Na rozdíl od mapy Hrádku nad Nisou budou listy vycházet v podobě

klasické skládané mapy s doprovodným textem – jakýmsi průvodcem po mapě a době.

Časová hranice je, stejně jako u Hrádku nad Nisou, květen 1945. I když se může zdát, že mapa je zaměřena jen na válečné události a výstavbu, základní vrstvou je opět pozemková mapa, která ukazuje velmi pěkně i stav laicky zvaného „starého Liberce“. Naznačeny však budou i mnohem starší vrstvy, jako jsou vodní toky, cesty, historické budovy a vzhled náměstí. Dvě samostatné mapové značky pak ukazují současný stav, což je zajímavé především u hlavních silničních tahů a nákupních center.

Vrstva vztahující se ke květnu roku 1945 ukáže Liberec jako hlav-

ní město říšské župy Sudety, jež se na počátku května chystalo na útok Rudé armády, která na naše město postupovala přes Frýdlantsko a směrem od Krkonoš.

Mezi podkladovými mapami je i raritní mapa celého Liberce s vyznačenými barikádami a protipancéřovými překážkami, s bunkry a kryty, které měly být v závěru války využity pro obranu města. Rozsah opevňovacích prací bude poprvé přehledně podaný právě zde a stejně tak na mapě budou vyznačeny úřadovny říšských organizací a zbrojních podniků Třetí říše.

Specialitou jednotlivých listů budou tematická zaměření. Například první již hotový list ukazuje liberecké letiště v době jeho největší slávy (na

obrázku náhled pracovní verze této mapy bez diakritiky). Mezi mapovými značkami tak nalezneme jednotlivé typy letadel, ale i protiletectkých děl, tzv. flaků. Právě tyto „ikony“ jsou typické pouze pro tento list.

Druhým tématem listu „Letiště Růžodol“ jsou staré cihelny. O Růžodolské cihelně, která stála v místech lesíku Opíčák, ví většina obyvatel, 300 metrů vzdálená cihelna pod dnešní Partyzánskou ulicí už je méně známá, ale že zde byly tři samostatné cihelny a pět velkých dobývacích prostorů, bylo překvapením i pro nás.

Předpokládáme, že první listy budou k dostání v Severočeském muzeu v březnu 2015 s tím, že cena by neměla překročit cenu běžné turistické mapy. ■

Rekonstrukce Severočeského muzea v obrazech

1

2

6

7

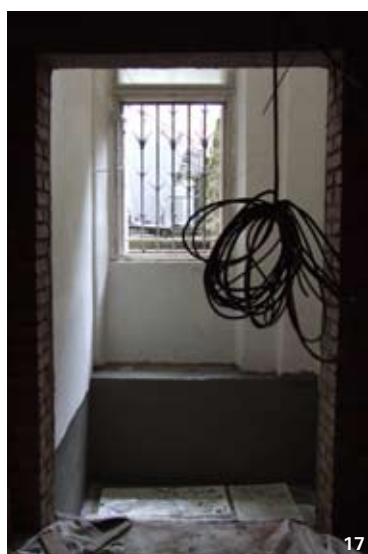
11

12

16

17

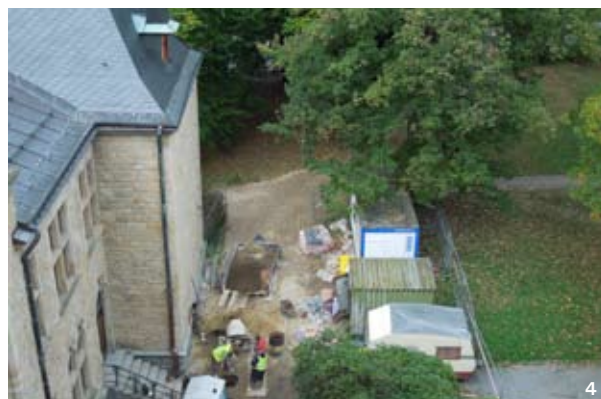

18

19

1 Pan Prokop z firmy Port C&C při instalaci kamer z vysokozdvíže plošiny | 2 Bývalá expozice archeologie se na půl roku změnila ve staveniště, aby zde vznikla vstupní paparázi do výtahu při stěhování sbírkových předmětů | 6 L. Lacina komentuje na kameru počínání party stěhováků – ředitele J. Křížka, P. Voničky a R. a P. Štovičková zakrývají exponáty proti prachu | 10 V. Konopásek, I. Rous a P. Bříza ve frontě na odložení výstavních podstavců | 11 Základy výtahu na místě půl těžila – citlivé obnovení původního vstupu do expozice 20. století pomocí palice | 15 Čilý stavební ruch ve výtahové šachtě | 16 Ještě před pár dny tu byla kanc do vitrin | 20 R. Houška z firmy Georeal spol. s r.o. při geodetickém zaměřování interiérů muzejní budovy | 21 Nový výtah je pro stěhování pravým požehnáním (I.

nová expozice automatofonů | 3 Operativní porada ředitele J. Křížka a technika S. Koudely na půdě muzea | 4 Staveniště v muzejním parku | 5 Č. Maleček brání Janouška | 7 Z restaurátorské dílny Zdeňky Němcové – oprava historických lamp | 8 R. Janoušek staví pianolu visící ze stropu expozice | 9 J. Virt, D. Breuerová vodních WC | 12 Na stavbě... | 13 L. Lacina, Z. Hrabák, Č. Maleček a R. Janoušek při stěhování pianol v nové expozici | 14 „Dobrá věc se podařila, hrubá síla zvířelář | 17 Tudy se bude nastupovat do výtahu | 18 Malířský mistr Patočka si bravě poradí i s vysokými stropy | 19 I. Rous stěhuje na improvizovaném vozíku skla Rous a Z. Hrabák | 22 Chodba-staveniště před budoucími toaletami | 23 Provizorní sádkartonové příčky oddělovaly prostory stavby od zbytku muzea ■

Vyšlo nové číslo přírodovědného sborníku SM

Pavel Vonička, vedoucí redaktor

NOVÉ KNÍHY

Začátkem nového roku vydalo Severočeské muzeum v Liberci další, v pořadí již 32. číslo Sborníku Severočeského muzea, Přírodní Vědy. Toto odborné recenzované periodikum, vycházející již od roku 1958, uveřejňuje původní odborné přírodovědné práce geologické, floristické, faunistické a ekologické, zaměřené na region severních Čech, případně na navazující území v Německu a Polsku, personálie významných přírodovědců regionu i recenze knih s přírodovědnou tematikou se vztahem k severním Čechám.

Na rozdíl od předchozích ročníků přírodovědného sborníku je celé nejnovější číslo, které má v roce 2014, vytištěno na kvalitním krídovém papíře.

Čtenáři zde naleznou články D. Rubáše o pseudokrasových jeskyních v údolí Zábrdky, podrobné zpracování flóry a vegetace přírodní rezervace Hamrštejn od R. Višňáka nebo výsledky mapování vybraných

druhů plavuní v Jizerských horách, kterému se věnoval J. Titěra. Jedním ze stěžejních příspěvků je článek P. Kocourka, ve kterém shrnul výsledky dlouholetého průzkumu fauny mnohonožek Jizerských hor,

Frýdlantské pahorkatiny, Ještědského hřbetu a Liberecké kotliny. Faunu pavouků Kamenného, Křížového a Vápenného vrchu na Frýdlantsku zpracoval A. Kůrka. M. Pudil předkládá výsledky podzimních odchytů

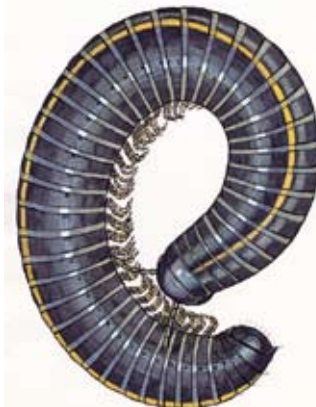
a kroužkování ptáků na Jizerce v letech 2004–2013 a také informaci o prvním zjištění budníčka pruhohlavého v Jizerských horách. Zajímavé jsou i dva články o denních motýlech: Z. Havelda uvádí řadu pozorování dvou druhů ostruháčků v severních Čechách a kolektiv autorů z České zemědělské univerzity informuje o nálezech ohniváčka černočárného na Dolním Labi u Děčína. Většina článků je doplněna barevnými přílohami s řadou mapek a fotografií, v článku o mnohonožkách jsou připojeny originální barevné kresby všech 40 zjištěných druhů, které autor nakreslil pro tuto publikaci (viz obrázky).

Vydání tohoto čísla finančně podpořila Nadace pro záchranu a obnovu Jizerských hor.

Sborník o rozsahu 188 stran je možné zakoupit na pokladně Severočeského muzea v Liberci za cenu 150 Kč nebo si jej objednat na adrese obchod@muzeumlb.cz. ■

Obr. 33./Fig. 33. *Megaphyllum projectum* (Verhoeff, 1894), samice/female

Obr. 34./Fig. 34. *Megaphyllum unilineatum* (C. L. Koch, 1838), samice/female

Doprovodný program k výstavě Půvab květů historie

Kateřina Nora Nováková, hlavní kurátor výstavy

Výstava s poetickým názvem odhaluje návštěvníkům nejen krásu našich předmětů, skrytých v depozitářích, ale je zároveň koncipována jako pozoruhodná přehlídka různých technik a stylů ve znázorňování rostlinných motivů. Ty procházejí napříč různými kulturami v Evropě a Asii, a tak si zde na své přijdou nejen milovníci krásných interiérových předmětů, ale také rostlin a květů. Na některých

předmětech jsou rostlinné a květinové motivy využity především jako krásný dekorativní prvek, jinde jsou zasazeny do promyšleného rámce a vyjadřují hlubší symboliku. Ta vychází z pradávných mytologických a náboženských tradic, prolínajících se evropskými i asijskými kulturami. A právě symbolika těch nejvýraznějších rostlin je jedním z doplňkových programů výstavy. Návštěvníci ji mo-

hou na jednotlivých předmětech odhalovat se speciálními pracovními listy, které obsahují stručný slovníček rostlin, a podle specifických piktoogramů na vitrínách výstavu procházet.

Pro všechny věkové kategorie je připravena samoobslužná výtvarná dílna. Zde si vyzkouší výrobu látkových květů, jimiž mohou dotvořit textilní dekoraci na šaty, ozdobí si papírovými květy papírový talířek nebo si

zahrají na návrháře dekoru skleněné vázy podle předlohy z Nového Boru. Také si mohou vyzkoušet své kulinářské vloh a zkusit hádat obsah sáčků s kořením. Na magnetické tabuli si mohou složit portrét z jednotlivých druhů ovoce a zeleniny tak jako renesanční malíř Giuseppe Arcimboldo, který sestavil portrét císaře Rudolfa II. Návštěvníci si mohou také projít budovu muzea a hledat v jejím exteriéru a interiéru jednotlivé rostliny.

Pro objednané školní skupiny jsou v jednotlivých ročních obdobích připraveny různě tematizované dílny. Na zimu jsou to „Sněhové květy“, které nabízejí výrobu chřestítka, balíčky, svícníku nebo malované sněhové vločky na PVC.

Každý měsíc budou rovněž vypsány termíny komentovaných prohlídek výstavy, na nichž kurátoři návštěvníky podrobněji seznámí s historií florálních motivů v jednotlivých kulturách a na konkrétních předmětech. Atmosféru komentovaných prohlídek budou zpříjemňovat vůně rostlinných esencí. Komentovaná prohlídka v prvním únorovém týdnu bude doprovázena speciálním workshopem, kde si malí i větší návštěvníci budou moci ozdobit skleničky rostlinnými motivy. Vstupné na všechny komentované prohlídky je 30 Kč za osobu. Více aktuálních informací najdete na www.muzeumlb.cz. ■

Výstava Albánie – přírodou neznámé země

Pavel Vonička, entomolog SM

VÝSTAVY

Také v Evropě se nacházejí území, která jsou z pohledu přírodovědců nedostatečně prozkoumána. Patří k nim rozhodně Albánie, malá země na Balkánském poloostrově, která byla dlouhá desetiletí z důvodu totalitního politického režimu prakticky nepřístupná. Výstava fotografií a přírodních exponátů dokumentuje již několik výprav za poznáním této hornaté země, které podnikli zoologové z několika muzeí v České republice sdružení ve spolku Zoogeos Bohemia.

V letech 2012, 2013 a 2014 se uskutečnily dvou- až třítýdenní výzkumné cesty, kterých se zúčastnil i entomolog Severočeského muzea v Liberci. Tyto výpravy jsou součástí pěti-letého projektu „Výzkum málo známých oblastí Balkánského poloostrova“, který vznikl a je realizován ve spolupráci Severočeského muzea a Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě. Projekt byl podpořen zřizovatelem obou institucí, Libereckým krajem, a záštitu nad ním převzala statutární náměstkyně hejtmana PhDr. Hana Maierová.

Některé horské oblasti Albánie, zvláště v její jižní části, patří k zoologicky i botanicky nejméně prozkoumaným zemím Evropy. Žije zde řada endemických druhů bezobratlých živočichů a je velmi pravděpodobné, že v těchto územích budou dále nalézány pro vědu dosud neznámé druhy. Průzkum bezobratlých živočichů jsme zaměřili především na zachycení co nejširšího druhového spektra pavouků, žahadlového blanokřídlého hmyzu a brouků. V roce 2014 se nám podařilo objevit i dosud neznámé druhy brouků. Dále jsou zaznamenávány veškeré lokality obojživelníků a plazů, odchycené exempláře jsou měřeny, detailně fotografovány a vypouštěny zpět do přírody. Fotograficky je dokumentována i horská květena.

Na základě získaných materiálů z těchto cest (fotografie, přírodniny, kresby zajímavých živočichů apod.) jsme připravili putovní výstavu, kterou mohou návštěvníci Severočeského muzea zhlédnout od 11. března do 31. května 2015 v malém výstavním sále. ■

Z. Vitáček s nalezenou štíhloučkou východní (jižní Albánie)
Vápencové Severní Albánské Alpy (Prokletije) patří k nejznámějším pohořím Albánie a Černé Hory

Úspěch v celostátní fotografické soutěži s muzejní tematikou „Muzeum Photo 2014“

Počátkem loňského roku vyhlásilo Moravské zemské muzeum v Brně fotografickou soutěž „Muzeum Photo 2014“ s muzejní a galerijní tematikou. Záměrem pořadatelů bylo nabídnout nový pohled na život v paměťových institucích. Byly vypsány dvě kategorie – „Život v muzeu“ (snímky z vernisáží, pořádaných akcí, workshopů nebo třeba obyčejné momentky z běžného denního provozu muzejních a galerijních institucí) a „Kreativita v muzeu“ (snímky převážně výtvarného pojetí například sbírkových či jiných předmětů, výstavních prostor nebo kreativní, vizuálně osobité uchopení jakéhokoliv tématu, které má určitý vztah k muzeu či galerii).

Prvního ročníku soutěže Muzeum Photo 2014 se zúčastnilo 29 fotografů, kteří celkem zaslali více jak 150 fotografií. Pro naše muzeum je výbornou zprávou, že v kategorii „Kreativita v muzeu“ porotce nejvíce zaujaly snímky našeho kolegy Romana Machka. „Vítězná série Zapomenutá zákoutí vyniká zpracováním tématu kreativity z velmi nevšedního úhlu pohledu. Vidíme zde jakési fragmenty interiéru, ze kterých je skrze nasvícená zákoutí cítit lidská přítomnost. Porota ocenila zejména celkovou atmosféru snímků a nápaditou hru se světlem,“ okomentoval snímky Jan Čága.

V kategorii „Život v muzeu“ zvítězily snímky Františka Hulce zachycující exponáty a návštěvníky Národního technického muzea. „Soubor fotografií nejlépe splňuje zadání kategorie. Fotografovi se podařilo zaznamenat dění během pražské Muzejní noci s lehkostí a kompoziční vyvážeností velké skupi-

ny návštěvníků. U snímku Pára a benzín černobílé ladění snímku velmi vhodně podtrhuje dobovou atmosféru začátku minulého století,“ sdělil za porotce fotograf Jan Čága.

„Odborná porota hodnotila podle několika kritérií, které snímky v dané kategorii měly splňovat. Zachycení děje, kompoziční skladbu obrazu, práci se světlem, ale zejména pak nápaditost, originalitu a osobní přístup k danému tématu. Snímky se v každé z kategorií hodnotily vždy ve třech kolech, z nichž v posledním kole porota vybrala vítěze a určila pořadí na dalších místech,“ přiblížil Čága, který šestkrát získal cenu Czech Press Photo a pracuje jako fotograf v Moravském zemském muzeu, nelehkou práci porotců. Spolu s ním soutěžní snímky hodnotila mimo jiné i fotografická legenda Jef Kratochvíl, který již od 60. let dokumentuje brněnskou uměleckou, klubovou a společenskou scénu, a herečka, tanečnice a zpěvačka Městského divadla Brno Tereza Škodová, mezi jejíž největší koníčky fotografování patří.

Snímky ze dvou soutěžních kategorií se představily od 24. října 2014 na výstavě v brněnském Paláci šlechticů, v elektronickém katalogu a také na stránkách nástěnného kalendáře pro rok 2015, který MZM pravidelně vydává.

Redakčně upravený text byl převzat z tiskové zprávy Moravského zemského muzea, která je společně s dalšími informacemi k dispozici na webových stránkách <http://www.mzm.cz/muzeum-photo-2014/>. ■

VELIKONOCE V MUZEU

Na poslední březnovou neděli jsme pro vás připravili další výtvarné dílny, tentokrát s velikonoční tematikou.

Také v letošním roce se můžete těšit na bohatý program zaměřený především na rodiče s dětmi. Po celou dobu budou v muzeu probíhat výtvarné aktivity, které i ty nejmenší zábavnou formou seznámí s historickým pozadím Velikonoc.

Výtvarné dílny se budou konat v neděli 29. března od 13 do 17 hodin, vstupné je 30 Kč za osobu. Přijďte si vyrobit velikonoční drobnosti a naladit se na tu správnou velikonoční náladu!

Za ostnatým drátem

Lubor Lacina, historik SM

NOVÉ KNIHY

Během druhé světové války se v letech 1942–1945 na území dnešní České republiky nacházely čtyři desítky poboček koncentračních táborů Auschwitz (Osvětim), Flossenbürg, Groß-Rosen a Ravensbrück. Zvláštní vězeňská zařízení, sloužící k internaci, perzekuci a fyzické likvidaci obětí nacistického režimu, byla rozmístěna v českém a moravském pohraničí, v několika případech v okolí Prahy a v Brně. V posledních měsících války pak českými zeměmi prošla řada tzv. pochodů smrti, které ještě na prahu svobody připravily o život stovky vězňů z evakuovaných koncentračních táborů.

Publikace, kterou na konci roku 2014 připravilo Severočeské muzeum, představuje systém nacistických koncentračních táborů jako celek i jejich jednotlivé pobočky na našem území. Kromě samotných táborů pak zmiňuje trasy některých pochodů smrti českým územím. Publikace se stručně věnuje historii lokalit a podrobněji se zabývá stavem pietní péče, která je jednotlivým místům zločinů a utrpení věnována. Informace v textu doplňuje dobovými i současnými fotografiemi z míst, která jsou v některých případech téměř zapomenuta, přesto patří k nejtragičtějším momentům moderní historie českých zemí. Publikaci finančně podpořil Nadační fond obětem holocaustu a je k dostání v muzeu za cenu 130 Kč. ■

Pomník obětem koncentračního tábora v Rychnově u Jablonce nad Nisou z roku 1972

Klenoty z kapoty

Jiří Křížek, Kateřina Nora Nováková

NOVÉ KNIHY

Na konci roku 2014 se v rámci řešení grantu NAKI, financovaného Ministerstvem kultury, podařilo z iniciativy zaměstnanců Severočeského muzea vydat obrazovou publikaci, která, jak doufáme, potěší a propojí milovníky dvou velmi odlišných odvětví – dějin sochařství a dějin motorismu. Produkce drobných sochařských a grafických děl je zde představena v široké škále od těch nejexkluzivnějších až po méně výtvarně i řeme-

slně zdařilá díla, která však mají významnou dokumentární hodnotu. Kniha byla vydána díky pochopení Miloše Kadlece, ředitele Národního památkového ústavu, územní památkové správy na Sychrově. Arnošt Sadílek, přední sběratel a znalec motoristických plaket, nám pro naši práci zpřístupnil jednu z nejucelenějších sbírek motoristických plaket, kterou jsme doplnili o několik zajímavých plaket ze soukromých a veřejných sbírek včetně Severočeského muzea.

Motoristické medaile a plakety jsou dodnes nejen vyhledávaným sběratelským artiklem, ale v rámci autorské medailérské tvorby také pozoruhodným fenoménem. V době svého vzniku představovaly důležité a často těžce vydobyté ocenění rychlosti, umu, vytrvalosti i elegance jízdy mužů a také žen na motorových strojích všeho druhu. Jejich

zhotovování k příležitostem různých závodů, jízd, srazů a výstav se začalo v Čechách, na Moravě a ve Slezsku prosazovat po vzoru USA a úspěšných evropských zemí již na samém počátku 20. století. Počet těchto ocenění se utěšeně rozrůstal v dalších letech, iniciován novými kluby a jimi pořádanými akcemi. Zejména v druhém a třetím desetiletí 20. století zaznamenáváme díky kvalitním sochařům citelný nárůst výtvarně i řemeslně pozoruhodných ražeb. Výrazně výtvarné práce českých a německých medailérů jsou pozorovatelné ještě do poloviny čtyřicátých let 20. století. Po únoru 1948, kdy došlo v Československu k radikálnímu poklesu motoristických klubových aktivit, byla výroba těchto ocenění téměř vymýcena. S násilnou přeměnou Autoklubu RČS na Svazarm proto také končí náš výběr do tohoto katalogu. Kniha je k dostání v pokladně Severočeského muzea nebo ji lze objednat mailem na adrese obchod@muzeumlb.cz. ■

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE „ZTRÁCÍME PAMĚŤ?“

Severočeské muzeum společně s Institutem Tereziánské iniciativy připravuje konferenci se zaměřením na zapomenutá místa nucené práce ve střední Evropě.

Průmyslové, ale i historické stavby jsou nejen nositeli industriálního dědictví, ale také kamennými svědky nucené práce. Díky minimálním investicím do průmyslové výstavby za minulých režimů v komunistickém Československu, Polsku a východním Německu zůstaly zachovány mnohé závody v téměř původním stavu a s nimi i památky na otrockou práci.

Pády režimů v roce 1989 způsobily rozsáhlé změny. Průmyslové dědictví v České republice a Polsku mizí posledních 25 let zběsilou rychlostí a s ním i památky a relikty nucené práce.

Konference proto chce toto téma připomenout a propojit zájmové skupiny, které se touto tematikou zabývají. Jejím záměrem je diskuze o současném stavu, požadavcích památkové péče, ekonomických možnostech či potřebách majitelů. V průběhu konference budou prezentovány příklady využití míst nucené práce. Kromě toho budou představeny formy dokumentace a zprostředkování historie u míst, která jsou dnes využívána pouze hospodářsky.

Konference se bude konat ve dnech 25.–26. února 2015 a je určena pouze pro přihlášené účastníky. ■

Československé motoristické plakety v první polovině 20. století

Klenoty z kapoty

Kateřina Nora Nováková
Jiří Křížek

Čtvrtletí se čtvrtletím se sešlo a na pořadu dne je aktuální číslo čtvrtletníku. Přišlo mi, že od minulého čísla uplynulo sotva pár týdnů, asi díky tomu, že předchozí měsíce byly více než nabitě.

Snad bych měl psát o tom, co najdete ve čtvrtletníku, který opět více než kdokoliv jiný dali redakčně dohromady Anna Baldová a Jirka Sloup, ale nemohu si pomoci a musím napsat něco k I. etapě modernizace muzea.

Pro jistotu jsem se podíval na definici editorialem a ejhle! Mohu! Editoriál je vyjádření redakce k aktuálnímu problému. A tak se pokusím vyjádřit k uplynulým hektickým měsícům.

Přestavba muzea, finančně zajištěná Libereckým krajem, sice přinesla muzeu obrovskou řadu provozních problémů spojenou se stěhováním sbírek a jejich zajištěním, stejně jako následné práce jako výmalbu a vyčištění mnoha míst budovy, přinesla však také nové sociální zázemí pro návštěvníky, expozici automatofonů, nový *výtah* a další úpravy, které budou zpřístupněné v celém rozsahu po 11. únoru 2015. My zaměstnanci muzea, věční stěhováci fundusu a sbírek, jsme nedávno poprvé použili pro stěhování nový *výtah*. *Výtah* – taková obyčejná záležitost, dostupná v každém paneláku... a nám v muzeu to přineslo tolik radosti. Tolik radosti... ■

Výstavy Severočeského muzea v Liberci leden – červen 2015

Fotograf Rudolf Ginzl (1872–1944)

8. říjen 2014 – 1. březen 2015

Půvab květů historie

26. listopad 2014 – 3. květen 2015

Albánie – přírodou neznámé země

11. březen – 31. květen 2015

Bakalaureáty 2015

21. květen – 7. červen 2015

Naivní divadlo Liberec – loutky nejen z archivu

11. červen – 6. září 2015

